VILNIUS Šeštadienis, 1930 m. Kovo mėn. 15 d. IV metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 6 (62)

*Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.*

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Bonifraterska 6—2.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

D-gui PRANUI ANCEVIČIUI,

del jo tėvo mirties, reiškiame gilios užuojautos.

„PIRMYN" Redakcija ir bendradarbiai.

Vėl iškabos keitimas?

Nežiūrint, kad mūsų krašto „tautos vadai" išoriniai stengiasi nuduoti esą tvirtais, galingais ir nepajudinamais, bet matyti, kad tikrumoj jie jau netaip puikiai jaučiasi. Viduinės, tarpūsavės rietenos, kova del vietų ėda tą parazitų kliką po senovei. Kaip jie nesitvarko, kokios operacijos nedaro, bet jokiu būdu neįstengia iš to viduinio sukiužimo ir supuvimo pasigydyti.

Netaip jau senai jie buvo padarę „generalę operaciją", kurios rezultate pakeitė savo parazitiškos ir korupcinės firmos iškabą, pavydami iš „tautos vadų" tarpo Voldemarą su Musteikiu ir jų vieton priimdami kitus, tik ką iškeptus „tautos vadus", kaip Tubelis, Aravičius ir Zaunius Atrodė, kad jau po tos „operacijos" fašistinei-tautiška era tikrai suklestės. „Nauji" „tautos vadai" ir jų „naujais pasiryžimais" užkrėsti likusieji „senieje" tuoj pradėjo kalbėtis su žurnalistais, žadėdami Lietuvai aukso kalnus, visokias reformas ir t. t. Bet laikas bėgo ir **pažadai** liko vien **pažadais.** Lygiai taip pat, kaip ir auksiniais Voldemaro laikais, kuriuos pats „Lietuvos Aidas" po jo pašalinimo įvertino, kaipo **pažadų ir vien tik pažadų** laikus.

Be to, visai netikėtai papūtė ispaniški vėjai, kurie „lietuviškiems tautos vadams" buvo itin nemalonūs. Tų ispaniškų vėjų papūtimo rezultate vėžio liga dar labiau suėmė „tautos vadus". Jie įpolę desperacijon pradėjo rašyti savo organe apie fašizmo negaliavimus, apie jo nepas sekimus Lietuvoj, apie stoką tautiškų Musolinių ir t t. Bet atsigavę jie vėl susigriebė ir apsirgusi tokia desperacija savo organo redaktorių Valentiną Gustainį pasiuntė pasigydyti Italijon, o kartu ir pasiteirauti ar ir tenai fašizmas negaliuoja, ar ir tenai Musolinio laukia Primo de Riveros likimas, o gal kartais ir dar blogesnis? Nespėjus grįžti Gustainiui iš kuracijos, pradėjo negaliuoti pats „premjeras" Tubelis, dešinioji aukščiausiojo „vairininko" ranka. Fašistinė spauda tą žinia pasistengė kuo griežčiausiai užginčyti. Bet ką jie neužginčydavo? Jie užginčydavo viską ir tvirtindavo, kad jų tarpe viešpatauja taika ir vienybė, kad Voldemaras su Smetona iš tos „tautiškos meilės", kasdien po kelis kartus bu-

čiuojasi. O kaip žinome, tikrumoje buvo tas, ką fašistai užginčydavo: barniai, šuniškos rietenos, kova del šiltų vietų ir t t, ko rezultate, Voldemaras, buvo netik išvytas, bet jį žadėta ir į Varnius pasiųsti poilsiui, jeigu jis „nenusiraminsiąs". Ar tik ne tas pats yra ir su Tubelio „liga" apie kurią Kaune kalbama pilna burna?

Mat Tubeliu, kaipo tipišku lietuvišku Jurgiu nusivylė ir patys fašistai. Bet kaip jo atsikratyti? Aišku, kad patogiausia, kaipo ligoniu. O jei dar Smetonienė su kun. Tamošaičiu ir leitenantų klikomis, kurie kartu suėmus yra faktinais Lietuvos valdytojais, lig šiol to nepadarė ir savo tarnams liepia per spaudą užginčyti visokius gandus — tai tas tik rodo, kad tie ponai dar, turbūt, ne visiškai susitarė del „naujo tautos vado" ir del būdo, kaip pravesti tą **iškabos pakeitimą.** Mat, tas ne taip jau lengva, juoba, kad keisdami pereitą rudenį iškabą, fašistai-tautininkai visur skelbė, kad eis prie jų leitenantiškai suprastos konstitucinės tvarkos. O dabar net nežengus nė žingsnio ta kryptimi vėl keisti iškabą? Ir keisti, kaip tenka girdėti, ta prasme, kad firmos priešaky, vėl pastatyti karingąjį Voldemarą, jei jam panašaus nesusiras. Tas reikštų „grįžimą" prie „asmeniškos diktatūros", be kurios ištižę begalviai fašistiniai maniakai negali apseiti, nežiūrint, kad už savo pečių turi tokius neklaidingus ir išmintingus autoritetus, kaip Smetonienė ir Tamošaitis! Voldemaras ar jam panašus „valstybės vyras" — tai jau visai kas kita būtų. O be tokių fašistinės „tautos vadų" galvos negali duoti sau rodos. Nesuvaldo opozicijos, nežino kaip „kovoti" su keliančiais galvą kunigais ir pagaliau nemoka nei žengti pirmyn prie įgyvendinimo leitenantiškos konstitucijos, nei trypti vietoj, bet taip, kad tas trypimas atrodytų žengimu prie ko nors. O čia dar tie prakeikti ispaniški vėjai! Toj situacijoj ir negali duoti sau rodos „tautos vadai". Iš čia noras vėl keisti iškabą.

Bus ar ne bus ta iškaba pakeista — tas nė kiek dalykų esmės socialei - politiškame mūsų krašto gyvenime nepakeis, kaip to nepadarė ir pernykščiai fašistų manevrai. Pačią gi dalykų esmę mūsų krašte tegali pakeisti, kaip mes nekartą minėjome tik **organizuota plačiųjų masių jėga ir valia.** Ji ir tik ji viena tėra pajėgi nusikratyti fašistiškai-parazitinio jungo tikrąja tų žodžių prasme ir atidengti naujus kelius ir horizontus socialei-ekonomiškai ir kultūrinei mūsų krašto pažangai. Kol ta jėga ir valia masių nepasireiškia del savo silpnumo mūsų krašto politiniam gyvenime,—tol nėra mažiausio pagrindo laukti radikalių pasikeitimų, bet galima laukti tik iškabų pakeitimo, kurį pereitą rudenį iššaukė ir ateity gali iššaukti tik savitarpės „tautos vadų" rietenos, kova del šiltų vietų ir įvairios užkulisinės, slykščios intrygos, liudijančios apie lietuviškų fašistų supuvimą ir negalavimą.

Bombos, mėšlų krūva ir „teroristai".

Latvijos ir Lietuvos laikraščiai skelbia pasauliui naują sensaciją: esą Latvijoj netoli Lietuvos rubežiaus, mėšlų krūvoje rasta primityviškai padirbtų bombų ir, be to, „tardymas" esa parodęs, kad Latvijon buvę atvykę apie 10 „teroristų" iš Vilniaus, kurie bet gi visi pabėgę atgal į Lenkiją. Tų „teroristų" vadas buvęs Stasys Šleinys, kurs taip pat pabėgęs Lenkijon. Budri Latvijos policija, apuosčiusi „teroristų" pėdas, nusprendė, kad esą jie norėję vykti į Lietuvą ir ką tai ten daryti.

Stebėtinai tą mėšlų krūvos istorija supuolė su aukštų Lietuvos policijos valdininkų vizitais pas brolių latvių policiją. Užuot sakę vieni kitiems komplimentus lietuviški ir latviški „broliai" kolegos sugalvojo pavaišinti Lietuvos ir Latvijos visuomenę mėšlų krūvos sensacija. Pasikapstę po mėšlų krūvą „broliai" ne tik sukėlė mažo maštabo sencsacijėlę, bet ir apie save paleido tokį mėšlo aromatą, nuo kurio Lietuvos ir Latvijos „brolybė" pražys naujais vienybės ir brolybės žiedais.

Mes visai suprantame, ko Lietuvos fašistų žvalgyba kapstosi po mėšlų krūvas ieškodama jose naujų argumentų prieš Lietuvos demokratišką judėjimą. Kiekvienas tariamas „teroristas", kiekviena „lenkiška" bomba, duoda lietuviškiems fašistams progos rėkti apie lenkų povojų ir save reklamuoti kaipo tevynės gelbėtojus iš lenkų nasrų. Be to, garsinamieji „teroristai" duoda smetoniniams budeliams progos pulti demokratiškąją opoziciją krašto viduje. Tais sumetimais lietuviška žvalgyba jau pernai rudenį bandė prikelti iš numirusių „plečkaitininkus" su bombomis Dabar ta pati istorija pasikartoja Latvijoj su latvių policijos pagelba. Iš mėšlų krūvos iškasta kelios bombos, iš pol. emigranto Šleinio padaryta „teroristų" vadas, o del didesnio triukšmo išgalvota dar desėtkas „pabėgusių teroristų". Mes negalime įtikėti, kad Latvijos policija savo krašto visuomenei mulkinti visą šitą „teroristų" istoriją būtų išperėjusi. Manome, kad Latvijos valdžia nėra reikalinga šitokių durnų prasimanymų nei savo autoritetui kelti, nei savo pozicijai stiprinti. Jei Latvijos policija kalba apie „teroristus" tai tik norėdama pasitarnauti Lietuvos budelių valdžiai sąryšy su žadama (kol kas vis dar žadama) prekybos sutartimi.

Nuo kurio laiko Latvijoj matosi valdžios noras bet kokiu būdu prieiti prie sudarymo prekybos sutarties su Lietuva. Dabar esanti padėtis Latvijai yra nenaudinga ir latviai ne be pamato skundžiasi, kad Lietuva į Latviją gabena savo ž. ūkio produktus, tuo tarpu kaip latviai savo pramonės dirbinių Lietuvon negali įvežti. Lietuvos valdžia neturi jokio išskaičiavimo eiti prie prekybos santykių su Latvija sureguliavimo, o jei ir žada sutartį sudaryti, tai už tai reikalauja politinių kompensacijų. Delto ir iš tokio menkniekio, kaip suradymas pas pil. Š. vieno brauningo, kurį koks tai emigrantas pas jį kada tai buvęs pasidėjęs, Latvijos policija, atsilankius Rygon iš Kauno aukštiems policijos svečiams, padarė didelę istoriją su mėšlų krūvomis ir tikrai mėšlo tvaiku. Kiek menkai reikšmės surastajam pas p. Š. brauningui ir Latvių policija

ankščiau pridavė, liudija ir tas faktas, kad pol. emigrantai Šleinys ir k del to brauningo buvo tik patardyti ir vėl paleisti. Jei Šleinys bėgo Lenkijon, tai visai ne del to, kad bijotų latvių teismo, bet vien tik bijodamas, **kad latvių valdžia jo neišduotų, kaip išdavė Lietuvos budeliams draugą Izidorių Misiulį** Už visą tą brauningo istoriją latvių teismas daugiausiai galėtų nubausti ką nors pora savaičių arešto. Mes nežinome ar latvių policija pati bombas į mėšlus įkišo, ar pavedė tą atlikti savo lietuviškiems kolegoms ir iš viso ar kokios „bombos" buvo, bet su emigrantais ir juo labiau su „Lietuvos socialdemokratais teroristais" tos „bombos" neturi nič nieko bendra. Del teroro mes jau daug kartų esame pasisakę ir dabar tik galime pakartoti, kad šiuo momentu teroras iš revoliucionierių pusės eitų tiktai fašistų naudai. Negalima ginčyti, kad daugelyje atsitikimų ir teroro priemonėmis daug kas galima pasiekti, mes betgi, mūsų kovoje prieš smurtininkų diktatūrą, terorą, kaipo kovos priemonę, atmetame. Jei Lietuvos valdžia savo provokacijomis įtikintų visuomenę, kad mes terorą vartojame, tai gal ir iš tiesų verta būtų pagalvoti apie kai kurių fašistinių galvų nusukimą. Bet toks pakeitimas mūsų taktikos reikalautų mūsų konferencijos nutarimo pakeitimo, ką tik kita konferencija ir galėtų padaryti. Šiuo tarpu apie teroro vartojimą iš mūsų pusės negali būti ir kalbos.

Prie „broliško" kapstymosi latvių ir lietuvių policijos po mėšlų krūvą tektų dar pastebėti kai kas del tariamos „negalės" literatūros atradimo. Latvių V. R-u ministerio p Laiminš pareiškimu mūsų organizacijos pirmininkui Rygoje, „Pirmyn" Latvijoje **nėra draudžiamas** platinti. Todel nesuprantama. kokie galvoti ponai rado reikalo skelbti pasauliui, kad kur tai rasta „negalės" literatūros, nors rasta tiktai legaliai Latvijoje platinamas „Pirmyn" Nėra ko slėpti, kad labai daugelis Latvijos lietuvių yra nuolatiniai „Pirmyn" skaitytojai ir pas juos visus galima rasti „nelegalės" literatūros. „Pirmyn" į Latviją yra siunčiamas visai legaliai paštu ir todel, tur būt, tik per nesusipratimą kalbama apie „nelegalę" literatūrą. Lietuvos laikraščiai, skelbdami apie „nelegalę" literatūrą, matomai užmiršo, kad Latvija dar nėra Lietuva ir Latvijoj faši stiniai „tautos vadai" vis dar seilę tebevarvina į valdžią žiūrėdami, o prie valdžios taip ir nedasigriebia.

Skelbiamasis „teroristų vadas" Stasys Šleinys atbėgęs į Vilnių pasipasakojo bėgęs todel, kad bijojęs išdavimo į Lietuvą. Šleinys valstietis liaudininkas, 1927 m. buvo ištremtas į Varnius, o 1928 m., prasidėjus Skuodo apylinkėje areštams, bėgo Latvijon, kur gyvendamas parubežy, kartais perduodavo Lietuvon revoliucinę literatūrą. Už tai Lietuvos fašistų agentai stengėsi visomis priemonėmis pašalinti jį iš parubežio. Pagaliau Šleinys buvo priverstas apsigyventi Liepojuje, kur padieniai dirbdamas šiaip taip vertėsi. Bet kokių glaudesnių santykių su mūsų organizacija iki šiol jis neturėjo, literatūrą gaudavo paštu iš Vilniaus keliolika ekzempliorių. Dabar, fašistams užsigeidus pademonstruoti bombomis iš mėšlų krūvos, Šleinys iš ramaus darbininko pasidarė staiga „teroristų vadu".

„Broliškumo" jausmai, sąryšy su būsima prekybos sutartimi, matomai, verčia latvių policiją iš adatos priskaldyti čielą vežimą, o Lietuvos okupantai, pasinaudodami Latvijos valdžios paslaugumu, kala argumentus naujiems demokra ų persekiojimams. Voldemarinis kursas, į kurį paskutiniu laiku pasuko smetoniniai banditai, verčia laukti naujų areštų, naujų persekiojimų, naujos smurto ir sauvalės bandos. Atleidę kiek savo žiauriaus režimo pavadžias fašistiniai okupantai pamatė, kad Lietuvoj opozicija yra gyva ir visai nežada mirti. Liaudies ūpas taip pat fašistams nedarosi prielankesnis. Todel žadamais „rinkimais" fašistai nič nieko negali laimėti. Jiems belieka tik smurto kelias iki galo, iki liaudies jėga jiems patiems padarys galą. Lietuvos liaudis turės pakelti dar sunkią kovą, turės padėti dar daug aukų, kol okupantų budelių valdžia bus nuversta ir pati liaudis galės savo kraštą tvarkyti. Kai, sunkioje Lietuvos liaudies kovoje, Latvių vyriausybė ateina Lietuvos budeliams talkon, tas negali Lietuvos liaudyje didinti simpatijas prie mūsų artimiausio kaimyno. Tokie faktai, taip socialdemokrato Iz. Misiulio išdavimas ir paskutinė istorija su „mėšlų krūva", Lietuvoje yra vertinama, kaipo kišimasis į Lietuvos vidaus kovas mūsų priešų fašistų naudai. Ir prekybos sutartis, kuri bus pirkta politinių pabėgėlių išdavimu ir tam panašiais žygiais, vargiai duos Latvijai didelės naudos Manytume, kad Latvijos vyriausybė ir neišdavinėdama pol emigrantų, nekeldama kvailų sensacijų sulig smetoninių budelių prašymo, gali prieiti prie prekybos sutarties sudarymo. Yra ribos, kurių ir santykiuose su betaisiais politiniais pabėgėliais nedera peržengti, nes tuo kultūringo ir dar demokratiško krašto vardui mažai tepasitarnaujama.

J. S.

Atviras laiškas

Gerbiamoji redakcija!

Prašau neatsakyti vietos mano pasiaiškinimui del metamų man latvių ir lietuvių fašistų spaudoje kaltinimų. Su mano vardu fašistai riša kokias tai bombas, teroristus, nelegalę literatūrę ir t. p. nesąmones. Esu apšauktas net „teroristų vadu"!

Del šitų kaltinimų pareiškiu kas seka: Gyvendamas Lietuvoje priklausiau prie L. Val. Liaudininkų S-gos ir L. J-o S-gos. 1927 m. rugsėjo 9 d. siaučiant masiniams areštams buvau areštuotas ir ištremtas „visam karo stovio" laikui į Varnių belaisvių stovyklą iš kurios išėjau 1927. XII. 17 d. „amnestijos" proga. Grįžęs iš Varnių žvalgybos buvau apie 10 kartų areštuotas ir tąsomas Buvau net baustas pinigine bauda už neva rengtą 1927 m. XI. 16 d. slaptą politinį susirinkimą. Nieko negelbėjo mano įrodinėjimai, kad tuo metu buvau Varnių stovykloj, baudą — 200 litų — turėjau sumokėti. Komendantas daugiau patikėjo žvalgybai, kuri tvirtino, kad aš rengiau susirinkimą, negu pats sau, nes jis pats mane į Varnius buvo išsiuntęs! 1928 m. iš birželio 10 į 11 naktį buvau areštuotas ir padėtas Bajorų kalėjiman, kur tardant buvau labai sumuštas. Iš kalėjimo paleido Skuodo taismo tardytojo įsakymu birželio 22 d., nes nežiūrint visų žvalgybos pastangų ir Žėmelio provokacijų bylos man nebuvo už ką iškelti. Bet jau sekančią dieną — birželio 23 d. — vėl mane norėjo suimti, ką sužinojęs ir bijodamas naujų kankinimų, pabėgau Latvijon ir apsigyvenau netoli sienos dirbdamas pas ūkininkus lauko darbus. Ir Latvijoje žvalgyba nepaliko mane ramybėj, gal del to, kad gyvendamas arti sienos kartais perduodavau į Lietuvą priešfašistinės literatūros. Žvalgyba už manęs pagavimą ar nugalabijimą siūlė žinomiems latrams kaip Markavienas, Bindokas, Viršila, Raišuotis, Juodvalkės ir k. gana stambią pinigų sumą. Per Juodvalkį žvalgyba pasiūlė latvių pasienio policininkui Spolei 500 litų už atvedimą manęs į pasienį, kur būrys žvalgybos agentų mane būtų pagavę. Spolė ne tik nuo pinigų atsisakė, bet ir mane perspėjo, kad būčiau atsargus. Kitaip elgėsi latvių pasienio policijos rajono viršininkas Rimšus. Tas ponas, norėdamas pasitarnauti lietuviškai žvalgybai, pradėjo mane persekioti ir aš turėjau pamato bijoti, kad jis manęs neišduotų į Lietuvą. Del to iš pasienio 1929 m. sausio 31 d. persikėliau gyventi į Lie-

pojų, kur ir gyvenau visą laiką dirbdamas, kaipo padienis darbininkas, prie įvairių darbų. 1929 m. birželio pradžioje latvių politinė policija padarė pas mane kratą ir nors nieko nesurado, bet areštavo ir tardė. Pagaliau šių metų sausio 16 d. vėl areštavo ir darė kratą. Rado pas mane apie 30 ekz. „Pirmyn" ir keliasdešimtis ekz. „L. Žinių", „L. Ūkininko", „Žemaičio", „Laisvo Žodžio" ir kitų laikraščių, bet **nei bombų, nei ginklų pas mane nerado** ir rasti negalėjo nes aš jų neturėjau. Tardant man rodė brauningą ir sakė, kad tą brauningą esą radę Vainodėj pas pil. Šatenšteiną ir tvirtino, kad tai aš tą brauningą pas Š. padėjęs. Sausio 18 d. mane paleido, bet dokumentų negrąžino, pagaliau sausio 26 d. pasą man atidavė, o visus kitus mano laiškus ir iš manęs atimtus popierius latvių policija pasiliko pas save, kad juos bendrai su Lietuvos žvalgybos delegatu Jekiu peržiūrėjus. Pasą aš ir dabar turiu pas save, o mano kitus popierius taip ir neatgavau. Liepojuj būdamas buvau perspėtas, kad mane latviai rengiasi išduoti Lietuvai. Kadangi Latvijoje jau buvo atsitikimas, kad pol. emigrantas Misiulis buvo išduotas į Lietuvą todel nebuvau tikras, kad ir manęs neišduos. Jei būčiau tikras, kad nebūsiu išduotas Lietuvai ir nebūsiu ištremtas, šiandien pat grįžčiau į Latviją, nes ten nič niekuo nesu nusikaltęs. Su mano vardu rišamos kokios tai „bombos" ir „teroristai" yra grynas prasimanymas Apie „bombas" nieko nenusimanau, o „teroristu" iki šiol dar nebuvau. Tuoj po arešto „J. Zinas" skelbė, kad pas mane rasta komunistinės literatūros, o dabar skelbiama, kad aš buvęs iškvietęs iš Vilniaus 10 „teroristų". Skelbiama, kad latvių policija tuos „teroristus" čielą mėnesį „sekusi", tik dyvai, kodel nė vieno nearešavo. Ar nebuvo tik tie „teroristai" iš Lietuvos ir ar negrįžo jie vėl į Lietuvą? Iš žvalgybos galima laukti visokių niekšybių. „L. Aidas" skelbia apie dideli kiekį rastų kur tai ginklų. Gal kas kur ir rado, bet ką tas turi bendra su manim? Skelbiama, kad aš siųsdavęs ginklus per kokį tai Žilių į Lietuvą. Aš iš viso jokio Žiliaus nepažįstu Man atrodo, kad visa ta sensacija yra tam sugalvota, kad duoti Lietuvos budeliams naujų argumentų mūsų kraštui smaugti, o latvių policijai progos išvaikyti iš Latvijos politinius emigrantus. Lietuvos valdžia nesigaili didelių pinigų, kad pol. emigrantus iš Latvijos išvijus, tik keista kodel latviai neužkerta faši stinėms provokacijoms kelio. Argi latviams būtų išskaičiavimo lietuviškiems fašistams pataikauti?

Greit turės įvykti Liepojuje teismas, tada išvysime, kad visa ta sensacija su „bombomis ir teroristai" yra tik paprastas fašistų išpūstas burbulas.

Su pagarba

Stasys Šleinys.

Dar del tariamų Lietuvos emigrantų „teroristų".

Pradžioj sausio mėn. šių metų Latvijos politinė policija paskelbė spaudoj, kad Liepojuje esąs **suimtas atvykęs iš Lietuvos tūlas S. Šleinys, pas kurį padarius kratą rasta komunistinė literatūra.** O praslinkus bevik dviems mėnesiams ta pati policija paskelbė bombas, mešlo krūvą, nelegalė literatūrą ir atvykusius iš Vilniaus 10 emigrantų teroristų, kuriais vado vavęs tas pats **St. Šleinys!**

Latvijos „Socialdemokrats" iš 1. III š. m. del to įvykio rašo:

Neaiškumai Liepojaus teroristų byloj.

„Liepojaus politinės policijos valdyba, kaip tas matyt iš plačių paaiškinimų kai kurių Rygos laikraščių, del atidengimo teroristų organizacijos Lietuvos politinių emigrantų tarpe, aiškiai susipainiojo. Politinės policijos pirmame pranešime — keletas savaičių atgal — skaitome, kad darant kratą pas emigrantą Šleinį rasta komunistinė literatūra ir kai kurie adresai.

Tuo tarpu dabar pranešta, kad rasta yra sprogstamoji medžiaga, mauzeriai, o taip pat ir uždrausta literatūra (jau ne komunistinė?)

„Nenorime del šio pranešimo tikrumo abejoti, bet kyla klausimas: **kodel politinės policijos valdyba seniau nieko nežinojo nei del sprogstamosios medžiagos. nei del ginklų atradimo?** Jei jau politinė policija žinojo, kad kokie tai ginkluoti teroristai atvavažiavo iš Vilniaus, tai **kodel ji nedarė žygių juos areštuoti?**

„Dabar savaime kyla klausimas — ar tokie teroristai iš viso yra buvę, arba politinė policija žinodama apie juos gana ilgą laiką leido jiems veikti?

„Šios bylos nušvietimui reikalinga išaiškinti: **Kokiu būdu pirmą kartą iškratant Šleinį atimtieji dokumentai ir adresai galėjo atsirasti prie daug**

Laiškas iš Lietuvos.

Žmonių ašaros ir nagaika. „Jei prisiartinantų atsverianti valanda". — Apsirūpinimas ateitim: ponios Smetonienės „dividendai" ir 230000 litų avansai Tubelio šeimai — Kaip prieiti prie ministerio? — Kur baigias ministeris ir kur prasideda šmugelninkas?

Artinasi pavasaris. Bet Lietuvos gyventojai juo nesidžiaugia Ir visai pamatuotai. Jau dabar Lietuviški miesteliai ir kaimai pradeda skęsti neišbrendaman purvan. Su laiku tas purvas dar labiau padidės. Purvas netik gamtoje, bet ir.. visam lietuviškam visuomeniniam gyvenime. Purvas ir purvas be galo...

Jei purvas gamtoje išnyks besiartinant vasarai— tai labai maža vilties, kad purvas ir tai „tautiškas" purvas išnyktų viešajam mūsų krašto gyvenime besiartinant vasarai. Tam beveik nėra jokios vilties. Ir iš kur ji gali būti? Kaimas, lietuviškas kaimas, kuris yra pagrindu mūsų krašto gyvenime.. Ką tas kaimas gali? Apart **kantriai vilkti** skurdu ir biedną gyvenimą jis veik nieko negali.

O ypač dabar, tas lietuviškas kaimas yra atsidūręs tiesiog nepakenčiamoj padėty visais atžvilgiais. Tuo tarpu kaip valdžios spauda rašo ir rašo be galo ir krašto apie valstiečių pasitenkinimą, valdžios vado— „ūkiška politika",— kaimuose išlicituojama už mokesnius tų pačių valstiečių paskutinės karvės, arkliai o vietomis ir ištisi ūkiai. Man pačiam teko būti daugely Žemaitijos vietų liudininku, kaip žmonės ant kelių parpuolę meldžia vietinių inspektorių, pasigailėjimo ir susimylėjimo. Bet tie šaltai atsako: „Įsakymas iš Kauno, griežtai išreikalauti mokesnius. Nieko nepadarysi". Žinoma, kur reikia **„griežtumo"**, tai provinciniai Kauno valdžios atstovai tikrai jau supranta, kaip tat vykinti. Prieš valstiečių ašaras jie tik nusijuokia ir nagaika pabarškina. Tokia dabar jau politika nustatyta iš Kauno. Einant ja, stengiamasi į civiliškąsias provincijos tarnybas įterpti kariškius, mokančius kaip kada netik nagaika, bet ir kardu pašvaistyti.

Važiuojant per Lietuvos provinciją dabar susidaro keistas įspūdis. Gyventojų masės vėl, kaip rusų laikais, prieš valdančius atsineša tokiais pat „pilietiniais" jausmais, kaip prieš cariškus žandarus. Ne be pagrindo. Juk viešpatauja tas pats žandaras tik tautiškai pasi-

vėliau rastosios sprogstamosios medžiagos ir ginklų?

„Kas liečia sprogstamosios medžiagos suradimą, tai aiškiai matoma, kad čia yra paprastas Lietuvos politinės policijos žygis — provokacija. Tai nėra pirmas atsitikimas, kad švalgybos agentai tuo keliu stengiasi ramius Lietuvos politinius emigrantus apjuodinti Latvijos vyriausybės akyse, kad tokiu būdu iššaukti jų persekiojimą. Jei „teroristai" iš tikrųjų yra buvę, tai jie jokių būdų negalėjo į Vilnių važiuoti, kaip tatai kai kurie laikraščiai rašo, nes ten jų niekas nelaukia. Mes turime pamatą manyti, kad jie sugrįžo į Lietuvą. Ar tie „teroristai" buvo ištikrųjų žvalgybos agentai, ar kokia nors provokacija iš pačių emigrantų tarpo, tas dalyko esmės neikeičia.

„Galop mus interesuoja dar viena aplinkybė: kodel pas Liatuvos emigrantus randa ką nors specialiai po Lietuvos policijos valdininkų apsilankymo?".

Kokiu būdu St. Šleinys pragyvenęs Latvijoj beveik 2 metų kaipo Lietuvos politinis emigrantas valstietis liaudininkas, staiga virto komunistu, o po to jau ir „teroristų vadu" — tai Latvijos politinės policijos paslaptis, bet taip **nevykusiai** „paslėpta" kad ji kiekvienam metasi į akis.

Jei turėti galvoj Lietuvos žvalgybos pastangas sugauti į savo nagus politinius emigrantus, jei prisiminti, kad pernai pavasarį **Bartavos** pereinamojo punkto **žvalgybininkas Juodvalkis siūlė latvių pasienio policininkui Spolei 500 litų, kad jis S. Šleinių sugavęs išduotų**, tai nebus dyvų, kad atsilankius Kauno „svečiams" K. Budrevičiui, V. Jankauskui ir V. Sidaravičiui, į Latviją, St. Šleinys staiga tapo „teroristų vadu".

Latvijos laikraščiai skelbia, kad Lietuvos žmonės dažnai bombarduoja akmeninis percinančius per Lietuvą latvių traukinius. Mes nemanom, kad tas bombardavimas turėtų tiesioginius ryšius su Lietuvos politinių emigrantų persekiojimu Latvijoj. Bet demokratinės Latvijos policija turėtų vengti tokių žygių, kiuriuos Lietuvos demokratija supranta, kaipo aiškų lietuviškiems fašistams patarnavimą.

Sk.

Valstiečių vargai.

Nuvertus Voldemarą, žemės ūkio ministeris Aleksa savo pusiau slaptuose atsišaukimuose atvirai pasisakė, kad valstiečiai visą laiką buvę **apgaudinėjami**. Kaipo faktus ministeris Aleksa privedė, kad nebuvę duota pinigų žemės nusausinimo darbams, skirstymui kaimų į vienkiemius, paskoloms naujakuriams, aprūpinimui savanorių žeme Toliau Aleksa pripažįsta, kad buvusi trukdoma valstybinė parama sėjos reikalui nukentėjusioms nuo 1928 m. nederliaus sritims, neduodamos, ūkininkams paskolos, tyčia vilkinamas buvęs javų supirkinėjimas kariuomenei ir t.t. Ir už visa tai, Aleksa kaltę suvertė Voldemarui. Voldemaras esąs visa tai trukdęs, o L. Banko akcininkų susirinkime kaipo finansų ministeris jis esąs pareiškęs, kad **su ūkininkais nėsą ko perdaug glamonėtis**, nes iš ūkininkų ypatingos paramos diktatūrai netenka, girdi, laukti.

Šiuo kartu fašistinio ministerio Aleksos žodžiams neturime pagrindo netikėti. Bet, kad likusiems mūsų „tautos vadams" su pačiu Aleksa ir „vyriausiu vairininku" Smetona priešaky, labiau rūpėtų valstečiu reikalai irgi netenka laukti. Valstiečiai jiems rūpi ant tiek, ant kiek jie gali išlupti iš valstiečių mokesčius. Paramos iš valstiečių ir smetoniniai fašistai neturi, kaip jos neturėjo ir sukčius Voldemaras.

Pirma negu ką nors remti reikia žinoti už ką. Fašistinės smurtininkų valdžios valstiečiai neturi už ką remti, nes ji valstiečiams nieko gero nedavė.

Lietuva, turime visi pripažinti, yra žemės ūkio šalis. Žemės ūkis tai pagrindas ant kurio laikosi visa valstybė. Todel į žemės ūkį turi būti kreipiama kuodaugiausia dėmesio. Bet tam reikalinga, kad būtų krašte tokia valdžia, kuriai rūpėtų gyvieji krašto reikalai, kad toji valdžia turėtų programą ir planus krašto ūkiui tvarkyti, jį kelti ir gerinti. Dabartinė tautininkų valdžia **neturi jokios programos, jokių ateičiai planų, nesirūpina krašto gyventojų gerove**, nes ji nebūdama tikra už savo rytojų, **susirūpinusi yra vien savęs išsilaikymui** ir visas valstybės lėšas suvartoja samdymui visokių „sargų" ir papirkinėjimui „pritarėjų".

Lietuvos žemės ūkis tebėra tokioj pat padėty, kokioj buvo prieškariniais laikais. Jo našumas nepakilo. Bet savoji tautinė valstybė iš jo žymiai daugiau reikalauja, negu anais laikais. Jeigu anais laikais Lietuvos valstietis nors ir primityviai savo žemės ūkį vesdamas, šiaip taip išsiversdavo tai dabar, neįvedus žemės ūkin puošęs. Todel nenuostabu, kad gyventojų masės savo daugumoj Kauno valdžia ir jos atstovus provincijoj „gerbia" tokia pat baime ir nepasitikėjimu, kaip anais laikais. Netik valstiečių, bet ir miestiečių pilkos masės „gerbia" valdžią „sulig įsakymu". Jei prisiartintų, kokia nors atsverianti valanda, sakysim rimtas sukilimas arba priešas iš lauko,— tai išskyrus organizuotas fašistinės valdžios grupeles ir kai kurias kariuomenės dalis, niekas dabartinės valdžios neremtų ir negintų, nes ji visiems yra įgrisusi iki gyvo kaulo.

Kaip ilgai buvo stengtasi „idėjiniai" pagrįsti gruodžio 17 d. pučą, vis vien gyventojų dauguma po šiai dienai tebeturi įsitikinimą, kad tas „tautos gelbėtojų" žygis buvo tokios pat rūšies darbas, kaip plėšikų ar panašių „karžygių" darbas. Prigavišku būdu pagrobti iš žmonių rinktų atstovų valdžia ir tuos pačius žmones prievarta versti „gerbti" uzurpatorius—tatai ir prasčiokui neina į galvą, o dar mažiau į širdį.

Kaip sunku šiandien valdovams surengti Lietuvoj kokia nors „tautinę iškilmę"!? Kai žmones vargas ir nagaika spaudžia jiems visai nepakeliui „tautiškai" šūkauti. Todel ir verčiami žmonės grynai policinėmis priemonėmis pareikšti tai, kas turėtų išeiti iš „jausmo". Šiandien visa tai išeina tik iš prievartos:

— Policija, tautiškos vėliavos, nagaika ir pabaudos verčia iškilti... Policija daužo kepures piliečiams nuo galvų, kai kuris nors valdžios ponas pravažiuoja... Policija įsako šaukti „valio", giedoti himną i t. t. Žodžiu policija ir sufašistinti šauliai šiandien tik tepajėgia prievarta išspausti „tautiška džiaugsmą" iš plačių liaudies masių. Kas žino truputi istorijos, tam aišku, kad viešasis Lietuvos gyvenimas dabarties ponų yra nustūmtas toli į tą liūdną praeitį, kurioj cariški žandarai irgi buvo vienintėlė jėga prievarta išspaudžianti „džiaugsmo ir pasitenkinimo jausmus tevu caru".

Kokiais duobkasiu jausmais minta dabartiniai valdovai, rodo, kad ir tas faktas, jog Vytauto jubiliejaus metams valdžia tiesiog įsakė visoj Lietuvoj pristatyti šimtus kryžlu ir tam dovanojo medžiagos. Naujakuriai gi tuo tarpu negauna rąsto lindynei pasistatyti. O Vytauto pagerbimui, aikvojama jėga ir medžiaga, statomi kryžiai, lyg atrodytų kad jis visus vargšus puglaus.

O kas Kaune? Niekad, tur būt, Lietuvos inteligentija nebuvo tokia „atbukusi" link visuomeniniai-po-

naujų pagerinimų, nepakėlus žemės ūkio kultūros — yra labai sunku. Valstiečiai tuos sunkumus supranta, bet jie supranta savotiškai. Daug teko girdėti valstiečius kalbant: „bepigu, girdi, buvo prieš karą, tuomet Lietuvą valdė vienas gubernatorius su savo žemskiais ir žandarais. O dabar turime „karalių", gyvą peklą visokių ministerių, du tuzinu „gubernatorių" (apskr. viršininkų), policijos, žandarų pridygo kaip šungrybių pilni patvoriai ir šiaip visokių „ponų" mace, visi jie puikiai gyvena, o tu valstietis nors plyšk. Per dienų dienas dirbi kaip juodas jautis ir niekuomet galų su galais negali suvesti".

Toks valstiečio galvojimas yra beabejo labai siauras, primityvus, bet jis išplaukia iš jo gyvųjų nateresų. Jis žino kad išlaikymas viso valstybinio aparato ir kariuomenės gula visu sunkumu ant žemės ūkio. Bet jis negali nematyti ir to, kad valstiečius visi žino tiktai spausti. Nubiednėję karo metu valstiečiai dar vis ne pajėgia atsigauti, o pagelbon jams niekas neateina. Ypatingai sunkiai verčiasi mažažemiai ir vidutiniai ūkininkai. Jie ne tik savo ūkin negali įvesti jokių pagerinimų, bet ir tas, kas buvo, baigia nykti. Karo metu išgriautus trobėsius šiaip taip atsistatė. Bet kurių trobėsiai išliko karo nepaliesti tai dabar baigia griūti: sienos iškrypę, „pilvotos", grįčių langai škurliais užkaišioti, o įėjus vidun metasi į akis neapsakomas skurdas.

Krikščionių demokratų laikais buvo karštai imtasi „kelti" žemės ūkio kultūrą. Gimė „Ūkininkų sąjunga", pasirodė „katalikiškasis" zuparas; vienas kitas iš valstiečių įsigijo „katalikiška", plūgą ir net drapoką, o dabar už tą „zuparą" ūkininkai licituojami — „draugiški vekseliai" piauna. Šaika apgavikų „Ūkininkų sąjungos" vadų gerokai pasipelnė, praturtėjo, o biednam valstiečiui veda iš tvarto paskutinę karvę. Tautininkai — fašistai eina tokiais pat keliais. „Krikščionių" pavyzdžiu organizuoja „Ūkininkų vienybę", išlaiko gaujas gerai apmokamų agitatorių, kviečia visus dėtis „vienybėn", o užtai žada visokių gerumu. Jau atsirado ir „tautininkiškas" zuparas ir kiti galai. Nėra abejonių, kad ir „ūkininkų vienybę" paraus kada nors biesas, o valstiečius vėl licituos.. Beje, šiais metais tautininkai žada įvesti valstiečiams didelius „pagerinimus" ir jau siuntinėja į kaimus instruktorius, kurie mokins valstiečius **kaip reikia pakinkyti, į vežimą ir plugą.. karvė!** Štai ką per trejus metus „gudrios" tautininku galvos sugalvojo!

Pernai žiemos metu tautininkai-fašistai valstiešių „pasigailėjo" ir nederliaus ištiktoms sritims paskyrė išduoti paskolą pavasario sėjai. Bet paskolą davė ne pinigais, kaip turėjo būti duodama bet **javais**. Už javus paskaitė beveik dvigubai aukštesnes kainas negu tuo laiku buvo javų rinkos kainos. Pavyzdžiui, miežiams 32 litu, avižoms 30 litų centneriui su 4% metinių palūkanų. Tuo tarpu **rinkos kainos tada buvo miežiams 20 litų, avižoms 18 litų centneriui.** Būtų tik pusė tautinikų žulikystės, jeigu jie paskolą priimtų taip pat **javais**. Bet ne. Jie reikalauja **skolą grąžinti pinigais**. Taigi skolai grąžinti dabar reika už gautą **vieną** centneri javų, parduoti **tris** centnerius. Apart valdiškų skolų valstiečiai yra dar išsiskolinę vietos spekuliantams ir kratuvininkams „rudenin". Bet atėjo laukiamas's „ruduo", o skolų nėra iš ko grąžinti. Javai pigūs; visa viltis buvo linai, bet ir linų niekas nenori imti. Linai ir taip jau visai pigūs, o valdžia dar uždėjo išvežimo muitus.

Ilgamečių kreditų žemės ūkio investicijai (atnaujimui) fašistai neduoda. Tiesa, yra Kaune Žemės Bankas, iš kurio galima gauti paskolą trumpam laikui, bet jis mažiesiems ūkininkams beveik neprieinamas: reikia atlikti daugybę įvairių formalumų, o paskui važiuoti į Kauną. Ir galų gale, atskaičius visas išlaidas, ūkiui mažai kas belieka.

Mūsų „tautos vadai" dažnai mėgsta savo spaudoj rašyti apie parlamentarizmo kenksmingumą, krašto valdymui. Kaipo pavyzdį mums stato Vokietiją, kuri turėdama, girdi, tobuliausią, visas laisves garantuojančią parlamentarinę tvarką, nuolot pergyvenanti visokius skandalus! Tuo tarpu, tie mūsų suskiai užmiršta pažvelgti į Vokietijos ekonominę būklę.

Vokietija, kuri iš pasaulinio karo išejo sudaužyta iš visų pusių kaip obuolis, kuri šiandien verčiama mokėti nugalėtojams milijardus aukso markių kontribucijos — gyvena šiandien kuopuikiausiai. Dar karui nepasibaigus, jau **Rytprūsiuose buvo atstatytos ūkininkų sodybos**. Karui pasibaigus, visi nukentėję ūkininkai gavo ilgalaikes (36 metams) paskalas inventoriui ir kitiems reikalams. Dabar po truputi skolas moka ir gyvena visai žmoniškai. Kam prisejo būti vokietijos parubežy arba nors Klaipedos krašte, tas gali patvirtinti, kad tarp Lietuvos ir Vokietijos valstiečių yra toks skirtumas, kaip tarp dangaus ir žemės.

Vokietijos valstietis netik savo ūkio reikalais rūpinasi, jam rūpi ir viso krešto reikalai. Jis yra pilna

---

itinio gyvenimo, kaip dabar. Ji, be didelių išimčių, **prisitaikė** prie „tautiško" režimo ir daro karjeras pelnydama įvairiais būdais medalius ir paaukštinimus tarnyboj. Valdžia, žinoma, tuo reiškiniu patenkinta. Ji savo spaudoj giriasi sugebėjusi subūrti visas inteligentines jėgas tautiškai „kūrybiniam" darbui. Bet ji skaudžiai tuo apsirinka. Apsirinka todel, nes ta vadinamoji inteligentija yra visiškai neužinteresuota „tautiška kūryba" tik savo kailiu ir laikina karjera. Kas liečia daugiau savarankesnę inteligentiją, tai reikia pasakyti, kad ji toli gražu ne taip galvoja, kaip „tautininkai" to norėtų. Kas lietuvių pažangioj visuomenėj šiandien tikrai ką reiškia, tas jokiu būdu neužgiria įvesto Lietuvoj dabartinės valdžios **„tautiško purvo"**, kuriame jau ketvirti metai murdomas viešasai mūsų krašto gyvenimas. Lygiai, kaip Ispanijoj, taip ir Lietuvoj diktatūra priėjo visuotinos izoliacijos stovį. Beje, ta diktatūra dar remiasi kardu. Bet ir tasai nebetas, ką pirmiau. Ne atskiri, kurie nors „skersgalviai", bet ištisi pulkai yra, kai kur valdantiems „neištikimi". Kauno ponams kinkos dreba del tų įtariamų pulkų. Bet ką daryti? Negalima per aštriai tverti į „neištikimuosius". Galėtų prie katastrofos prieiti. Todel pamažu tie pulkai stumiami kiek galint toliau nuo Kauno, o pašoniese „tautos vadų" formuojami nauji, iš pasiturinčių ir „susipratusių" ūkininkaičių. Mat ir „tautos vadai" šio to per tuos tris metus pramoko. Jie irgi kombinoja, kaip „išgelbėti Lietuvą", nuo katastrofos.

O tos katastrofos prisibijo visa **valdančioji kasta**, pradedant Smetona ir baigiant „ištikimu" provincijos žandaru. Ta baimė pasireiškia ir gan realioj formoj; būtent noru **„apsirūpinti juodai dienai"**. Juk nežinoma, kaip ilgai beteks valdyti? Taigi ir susidarė naujas biznierių luomas, kuris pelnus ir turtus traukia ne iš prekių pirkimo ar pardavimo, bet iš... **simpatijos**. Gobiausia grupė tokių komersantų pasirodė Smetonos-Tubelio šeimos ir artimieji. Už simpatišką protekciją, išgaunant koncesiją, vienam emigracijos biūrui, ponia Smetonienė gauna iš to biūro kas mėnuo po 2.000 **litų „dividendo"**. Tuo tarpu jau tas biūras spėjo išnaudoti ir nuskriausti tūkstančius emigruojančių tautiečių-varguolių. Arba kitas faktas. Vienas užsienio trestas, norėdamas išgauti iš valdžios žymią koncesiją, vilingai sumokėjo p. Tubelio vienam šeimos nariui 230.000 litų „avanso". Koncesijai užtrukus, beveik bevilčiai koncesionieriai švelniai pareikalavo „avansą„

teisis savo krašto pilietis ir šeimininkas. Jis renka valdžia ir tos valdžios darbus prižiūri, kontroliuoja. Del to ir Vokietijos valdžia suprasdama, kad ji visiškai priklauso nuo krašto gyventoju, jiems tarnauja ir jų reikalais rūpinasi. Iki šiol dar nė vienam vokiečiui neatejo į galvą virsti avinu ir leisti, kad kokie nors žulikai pasivadinę „tautos vadais" sėdėtų jam ant sprando ir jį valdytų.

Manau kad ir mūsų valstiečiai tik taip turėtų suprasti valstybinius, o kartu ir savo reikalus.

P. Š.

Mirties bausmė ir Vyriausis Tribunolas.

Dažnai rašo Lietuvos ir užsienių spauda, kad nuteistiems kariuomenės teismu tokiems tai politiniams mirti, Vyriausis Tribunolas mirties bausmę patvirtino. Iš to lyg ir sektų, kad norima pažymėti jog Vyriausis Tribunolas, tvirtindamas mirties bausmę fašistų priešininkams, pilnai pritaria kruvinajam kariuomenės teismui. Bet tikrenybėj taip nėra. Čia anaiptoli aš nemanau ginti Vyriausiojo Tribunolo žilių, bet noriu iškelti faktą, apie kurį mūsų spauda nežinia kodel tyli.

Užpernai met Vyriausis Tribunolas benagrinėdamas perversmų konstitucinę reikšmę „išaiškino", kad gruodžio 17 nakties perversmas buvęs „teisėtas". Mat apart rašytosios konstitucijos esanti žinoma dar tam tikrų **konstitucinių faktų kategorija**, kitaip sakant, jėgos pagimdyta, kumščio diktuojama „teisė". Taigi remiantis konstituciniais faktais, Vyriausiojo Tribunolo advokatai gruodžio 17 nakties banditinį smurtą patvirtino ir įteisino. O kadangi taip, tai dabar Vyriausiam Tribunolui priseina **pateisinti ir visas to smurto pasekas.** Išvaikymas seimo, karo lauko teismai, mirties bausmės, šaudymas Lietuvos demokratų, Vyriausio Tribunolo senių-besmegenių manymu, dabar yra „teisėti" reiškiniai, nes **įteisinus smurtą nebegalima pasipriešinti ir jo tolimesniam vystymuisi**, jei to kas ir norėtų.

Kaipo vieną iš to smurto įteisinimo pasekų tenka skaityti faktą, kad 1928 m. gegužės men. pabaigoj Lietuvos smurtininkai **atėmė pačiam Vyriausiam Tribunolui teisę spręsti kariuomenės teismo nuteistųjų politinių bylas apeliacinėj tvarkoj.** Kariuomenės teismas nuo to laiko yra paverstas galutinių sprendimų institucija, taip pat kaip ir karo lauko teismai. Skirtumas yra tik tas, kad kariuomenės teisme posėdžiauja penki budeliai iš kurių vienas yra neva juristas, o likusieji apie teisę nieko nenusimano. Tas jiems, žinoma, ir nereikalinga, nes politinėse bylose sprendimus padiktuoja iš anksto „tautos vadai". Be to, kariuomenės teisme prileidžiami gynėjai ir liūdininkai. Tačiau ir jie neturi reikšmės viena, kad sprendimai sudaromi iš kalno, o antra, kariuomenės teismo „teisėjams" yra duota instrukcija, kurioj pasakyta, kad sprendžiant bylas ir skiriant bausmę reikia vadovautis: paties kaltinamojo pasipažinimu, kalties įrodymo daiktais, prokuratūros liudininkų (žvalgybininkų) parodymais. Kas liečia kaltinamojo pusės liudininkus, tai į juos esą nereikia kreipti domės, nes jie, girdi, liudija tik kaltinamojo naudai.

Iki 1928 m. birželio m., kuomet Vyriausis Tribunolas turėjo teisę kariuomenės teismo nuteistųjų politinių bylas nagrinėti apeliacinėj tvarkoj, **daugelį nuteistųjų potitinių yra visiškai išteisinęs** arba bent žymiai bausmes sumažinęs. Tuomet fašistai pradėjo kelti gvoltą, kad V. Tribunolas griaunąs kariuomenės teismo budeliu „autoritetą". Dabar Vyriausiam Tribunolui yra palikta kariuomenės teismo sprendimų peržiūrėjimui tik kasacijos taisė. Skirtumas tarp apeliacijos ir kasacijos yra tas, kad nuteistojo **apeliacinį** skundą Vyriausis Tribunolas **nagrinėdavo iš esmės** ir išnešdavo savo galutinį sprendimą: išteisindavo, bausmę sumažindavo, arba kariuomenės teismo sprendimą patvirtindavo. Tuo tarpu **kasacijos** skundų V. Tribunolas **iš esmės nenagrinėja** ir nesikiša į bausmės didumą, o tik žiūri ar kariuomenės teismas atliko reikalingus formalumus. Jei V. Tribunolas randa, kad kariuomenės teismas nagrinėdamas bylą neatliko kokių nors reikalingų formalumų, tuomet bylą grąžina atgal kariuomenės teismui išspręsti iš naujo kitame teismo sąstate. O jei pasirodo, kad bylą spręsdamas kariuomenės teismas neprasilenkė su formalumais, tai tokio nuteistojo kasacijos skundą V. Tribunolas **atmeta** ir tuo skaitoma, kad V. Tribunolas mirties bausmę „patvirtino". Bet tai nėra nei tvirtinimas, nei netvirtinimas, nes kaip jau buvo sakyta kariuomenės teismo sprendimai yra galutini ir jokie tribunolai į juos del bausmės dydžio neturi teisės kištis.

Šitaip fašistai tyčia padarė, kad būtų jiems len-

---

grąžinti. Bet, pasirodo, giminaičiai spėjo tą sumą laiku pasidalinti ir koncesionieriai... negavo nieko. O kiek panašių privilegijų išduota ir po ranka „avansuota"! Kiek didžių namų, kiek tiltų statybų, kiek visokių progų „tautiškai kūrybai"! Žydeliai, kurie visuomet nujaučia, su kuo geras biznis daryti, pasakoja, kad dabar „didesnius reikalus" pas ministerius atlikti, esą kur kas „brangiau". Girdi nueidavai pirmiau pas Voldemaro ar Musieikio įgaliotinį ir jis aiškiai pasakydavo: „Reikalo atlikimas kaštuojo 20, 30 arba 40 tūkstančių litų ir baigta. Žinai, kad jau tikrai reikalas bus atliktas. O dabar prie ministerio „prieiti" ir „reikalas atlikti" kaštuoja jau į šimtus tūkstančių ir dar nežinai ar tai dalykas bus tikras. Be to dar baimė, kad neatsitiktų taip kaip su dr. Draugeliu ar jam panašiu už kokios poros metų.

Aišku, kad ta korupcinė politika nėra be galo. Juk išeina aikštėn jau šiandien ir saniausi dalykai. Taip štai sąryšy su b. ministerio Petrulio byla pasirodo, gan tampriai įveltas ir dabartinis Klaipėdos gubernatorius Merkys, vienas iš svarbiausių perversmo iniciatorių. Tik todel dabartiniai valdovai, kurie anot jų vardan „teisingumo", kelia bylas visokioms ūkininkų sąjungoms, bijo galų gale pajūdinti Petrulio bylą visoj pilnumoj. Mat nepatogu sukompromituoti Klaipėdos gubernatorių ir gruodžio putčo heroju, vieną iš žymiausių „tatos vadą",

Tikrai **„tautiškos kūrybos era"**, kuomet „tautos vadų"—ministerių rolės susilieja neišskiriamai su šmugelninkų, spekuliantų ir vagių rolėmis.

Ir taip purvas ir purvas, „tautiškas" purvas visur begalo ir krašto. Visai teisinga, kuomet liaudies masėms taip vadinamoji „tautiška" valdžia tėra simbolizuotoja **šlykščiausios savanaudiškos tiranijos**. Kitaip ir būti negali. Ūkininkų masės skursta ir dejuoja. Darbininkijai ištreškiamas prakaitas ir kraujas... Liaudis tūkstančiais, kas mėnuo išspaudžiama į emigracijos vergiją.— Koks čia gali būti „pasitenkinimas" valdžia? Prie to dar valdančios kastos korupcija, kokios mūsų kraštas savo istorijoj nežino. Bet kur tau. Juk tai demagogija ir išmislas sako tautininkai fašistai. Krašte ramu. „Tautiška kūryba" kyla kaip ant mielių. Žmonės džiaugias „tautos vadais".

Matysim, koks tas džiaugsmas bus, pasikeitus sąlygoms.

Levas.

gviau Lietuvos socialistus žudyti. Kariuomenės „teismas“ susidentais iš desėtko pasamdytų nemokšų „teisėjų“, kurie pakaitomis atlieka savo kruviną darbą— skaitosi pas mus fašistinės „teisės“ institucija. Taip juos net ir užsieniams perstato. Kam patinka gali ir taip vadinti. Jei kas nori gali sakyti, kad to „teismo“ sprendimus net V. Tribunolas „tvirtina“. Nuo to jo esmė nepasikeis: fašistams tas „teismas“ yra priedanga ir aklas įrankis socialistams ir demokratams skersti, o Lietuvos demokratijos ir užsienio akyse jis yra pasamdytų budeliu šaika.

Mokytieji mūsų advokatai parodė Lietuvos visuomenei, kaip jie teisę supranta ir kaip jie **moka** prieš smurtininkus savo kuprą lenkti. Kai Lietuvos liaudis iš miego pakils irgi parodis tiems žiliams, kad „apart rašytosios teisės, yra dar tam tikru teisės faktų kategorija“, kuriais pasirėmus galima bus juos visus pakarti.

S. Politicus.

MŪSŲ MANIFESTAS.

Proletarai,
Užimtą barą
varom:
Subloškime delnus,
Apkaustytus darbo puslių,
Išeikim giganto šuoliu
Pirmyn!
Kas mums lenciūgai? —
Pasaulį laiko mūsų muskulai.
Jėgų nesuėdė fabrikai:
Lenciūgams nutraukti —
pakaks!
Už kūjų —
už kuolų —
už dalbų!
Viską sukūrėm —
mes.
Atlyginta —
grandinės!
Proletarai,
Ištempkime muskulus:
Ir pajėgą savo
Aukokime maištui!!!
Tai —
fordai —
expresai —
kreiseriai —
Stop!!!
Išeiname scenon
mes:
Darbininkai, proletarai,
Kaimo bernai —
Ir naująjį barą
Pradedam saliutu
Vėliavai
Skaisčiai raudonai!

J. Šimėnas.

Sov. Rusijoj žemės ūkio kolektyvizacija.

Pastaruoju laiku visos Europos spauda plačiai rašo apie Sov. Rusijos žemės ūkio kolektyvizacija. Visi vienbalsiai tvirtina, kad ši reforma, kurią su tokiu atkaklumu komunistai praveda, vartodami net prievartą, turėsianti toli einančias pasekas. Komunistinių metodų priešininkai mano, kad žemės ūkio kolektyvizacija baigsis krachu ir visišku išgriovimu Rusijos žemės ūkio. Tuo tarpu patys komunistai, kaip Rusijoj, taip ir užsieny, tvirtina, kad žemės ūkio kolektyvizacija yra milžiniškas kūrybinis darbas įgyvendinimui komunizmo idejų pačioj svarbiausioj Rusijos ūkio srity.

Del pačios kolektyvizacijos vaisių tuo tarpu spręsti būtų anksti. Pirmieji rezultatai pasirodys tiktai pavasarį, atejus sėjos laikui ir, svarbiausia, rudenį, derlių suimant. Kiek lauko apsės, kaip apsės, kaip derlių suims — tai bus daviniai, kurie parodis, kaip bus nusidavusi kolektyvizacija.

Pačios Sov. Rusijos oficialiais statistikos daviniais iki š. m. kovo mėn. 1 d. buvo sudaryta 110.000 „kolchozų“, į kuriuos tapo sujungti 14.264.000 atskiri ūkiai, apimantį 87.868.000 ha ariamos žemės. Visi šie kolektyvūs ūkiai esą pilnai aprūpinti sėklomis ir ūkio inventoriumi. 48,5 procentai visų Sov. Rusijos žemės ūkio gyvulių priklausą „kolchozams“. Kiek žemės ūkių dar liko nesuvienyta į „kolchozus“, tuo tarpu žinių trūksta.

Kas yra tikrenybėj pati Sov. Rusijos žemės ūkio kolektyvizacija, apie tai netik mažai ką žino užsienis, bet ir pačioj Rusijoj toji kolektyvizacija neaiški. Užsieny paprastai sakoma, kad steigimas žemės ūkio komunų esąs visiškai nepainus — savaro, girdi, atskirų kaimų valstiečius į kupetą, jie ten gyvena bendruose butuose, valgi gamina viename katile, valgo iš vieno bliūdo ir t. t, kaip jau paprastai vaizdavo ir šiandien tebevaizduoja žinomi visuomenės sluoksniai komunas ir patį komunizmą. Parubežio gyventojai tvirtina, kad jie esą patys savo akimis „matę“ Sov. Rusijos „kolchozų“ pastatytas bendras virtuves, į kurias valstiečiai pietų laike traukia su katiliukais ir „uodegoj“ stovi nelyginant kareiviai prie savo kuopos katilo. Bet iš tikrųjų taip turbūt nėra. Komunų organizavimui yra išdirbtos tam tikros instrukcijos. Nors tos instrukcijos jau ne kartą buvo pakeistos, papildytos ir tuo įveltas pusėtinas chaosas, tačiau yra žinoma, kad šiokiu ar tokiu būdu suvieniję savo ūkius valstiečiai „išrenka“ ir savo komunai valdybą. Pats komunų pagrindas yra tai tas, kad įstojant komunon visas gyvas ir negyvas ūkio inventorius, namai ir žemė nebesiskaito atskirų žmonių nuosavybė, bet pasilieka bendra visų komunos dalyvių nuosavybė, kurią naudoja bendriems komunos reikalams. Tuo pačiu ir visas derlius, o taip pat ir kitoks turtas, kokį komuna įsigyja, yra bendra visų dalyvių nuosavybė ir naudoti galima tik sulig komunos dalyvių nutarimo. Čia dar tenka pažymėti, kad į suvartojimą darbo vaisių nemažai kišasi ir pati vyriausybė. Vyriausybės agentai nustato kiek ir kokių javų ir kitokių žemės ūkio produktų komuna privalo atiduoti valstybei už gautąsias ūkio mašinas, dirbtines trąšas ir kitokią iš valdžios gautą paramą.

Nuostatai komunų vidujinio gyvenimo, darbo sąlygų, savytarpio komunos narių sugyvenimo ir t.t. taip pat daug pareina nuo valdžios instrukcijų ir pačiam kolektyvui čia mažai palikta laisvės.

Dabartiniu laiku visų labiausiai komunų organizuotojus vargina trys klausimai — sėklos parūpinimas, gyvojo inventoriaus išlaikymas ir kova su komunų priešininkais pasiturinčiais valstiečiais arba t. v. „buožėmis“. Sėklų parūpinimas pavasario sėjai labai sunkiai

duodasi ir iki šiol didelis toj srity jėgų įtempimas davė mažai vaisių. Biednieji valstiečiai, kurie savo javus jau senai yra suvalgę, kurie beveik ir jokiu ūkio gyvulių neturi, į komunas dedasi mielu noru. Jie juk nieko jau nebegali pralaimėti, o visgi valgyti norisi ir gauti duonos gabalą yra viltis. Vidutiniai ūkininkai, kurie dar šį bei tą turi, kad ir eina į kolektyvus, bet kartu stengiasi atsipalaiduoti nuo savo turto: iš javų „samogoną" išverda, arba tyloms parduoda, karves papiauna ir suvalgo, arba parduoda ir perkasi ar tai geresnius rūbus, arba šiaip jau kokius daiktus, kurie pasilieka jo nuosavybė ir - kada jau nieko nebeturi—stoja į kolektyvą. Griežti ir atkaklūs komunų priešininkai tai turtingieji ūkinininkai „buožės". Prieš juos tai ir veda aštrią kovą tiek pati valdžia, tiek lygiai ir derevenskaja biednota (kaimo diednuomenė) Nebūtų visai svarbus pečių „buožių" įstojimas į kolektyvų ūkį, bet jų aruodai ir ūkio gyvuliai yra vienintėlė visų komunų viltis, nes tik pasiturintieji ūkininkai gali komunas aprūpinti sėkla pavasario sėjai, arkliais ir kitu žemės ūkio inventoriumi. Prieš „buožes" vartojamos griežčiausios priemones: konfiskuoja visą turtą, o pačius kaipo „kontrevoliucionierius" kiša į kalejimą.

Suorganizuotųjų žemės ūkio kolektyvų gyvaji inventorių (gyvulius) sulig galemybės laiko bendrai vienokioj priežiūroj, bet del patalpų stokos dažnai atiduoda priežiūrai atskiriems kolektyvo nariams. Tačiau jei toks „prižiūrėtojas" užsimanytų karvę papiauti ir mėsą suvalgyti arba perduoti, tai jam už tai gresia skaudi bausmė.

Vidujiniame kolektyvo gyvenime tebėra didelis chaosas. Visų didžiausius ginčius iššaukia nuostatai reguliuojantieji kolektyvo narių darbą ir atlyginimą. Nepriimtinu skaitomas principas mokėti atlyginimą sulig įnešto kolektyvan turto vertės. Pavyzdžiui vieni įstodami kolektyvan, atiduoda savo arklius, karves ir kitą inventorių ir reikalauja sau didesnio atlyginimo negu tie, kurie nieko neatsinešė. Bet kadangi šių pastarųjų dauguma tai paprastai nutaria, kad tokie reikalavimai nepriimtini. Taip pat atmetam atlyginimo principas ir žemės ploto atžvilgiu, kokį kolektyvo narys prijungė įstodamas komunon Alyginimą nustatant neimamas domėn ir šeimos valgytojų skaičius. Kai kuriuose kolektyvuose įvestas atlyginimas už darbo valandas. Kvalifikuotiems darbininkams moka brangiau, mažiau kvalifikuotiems pigiau. Santykis užmokesnio kartais būna 1 : 5. Bet ir toks atlyginimo būdas k ai kur pripažįstamas netiksliu, nes jis nekelia darbingumo ir demoralizuoja mažiau susipratusius kolektyvo narius, kurie dirba tik į saulę ar laikrodį žiurėdami. Visų labiausia komunose pageidaujamas atlyginimas už darbą akordinį t. y. už vieno hektaro aparimą, apsėjimą, javų nupiovimą ir t t.

Už gautą algą kolektyvo narys gauna iš kolektyvo maisto produktus, rūbus, avalinę ir visų reikalingus daiktus. Todel „principas", kad komunoj valgo visi iš vieno bliūdo tą pačią putrą, savaimi atpuola. Kolektyve bus žinoma ir tokių, kurie mažai uždirbdami galės susidėję virti bendrą putrą, bet bus ir tokių kurie galės sau pasivelyti dar ir „klebonišką" prie gerų pietų. Tas priklausys nuo to, kokios kvalifikacijos vienas ar kitas kolektyvo narys ir koks yra jo darbo našumas.

Kolektyvo vidaus nuostatai numato ir pinigines pabaudas už nebojimą drausmės, o už didesnius nusikaltimus — išmeta iš kolektyvo ir iškelia bylą.

Visi kolektyvų vedėjai labai pesimistiškai nusiteikę link visuomenės ir pačių kolektyvo narių savytarpio sugyvenimo. Žemės ūkio darbai yra taip labai įvairūs, kad nustatyti akordinį atlyginimą ir pritaikinti darbą kiekvienam kylektyvo nariui — stipriam ir silpnam — yra labai sunku. Savytarpiai ginčiai tais klausimais niekuomet nebus išvengti.

Visus šiuos sunkumas kolektyvų organizuotojai tikisi nugalėti ir nori įrodyti, kad bendras ūkis yra daug našesnis negu pavienis, privatus.

Ar jiems tas pavyko — parodis ateitis. Bet viena reikia pripažinti, kad Sov. Rusijoj dabai vystoma tikra žemės ūkio revoliucija ir daromi iki šiol niekur negirdėti eksperimentai.

Lyg ir apžvalga.

Ispanijoj kova tęsiama.

Pasitraukus diktatoriui Primo de Riverai Ispanijos liaudies masės ne tik nenusiramino, bet dar didesniu įtempimu kovoja už diktatūros ir monarchijos pašalinimą. Ispanijos valdovai, matydami kylanti liaudies bruzdėjimą, lyg netekę lygsvaros metosi — žada plačią amnestiją ir kartu daro naujus areštus, žada spaudos laisvę, bet neatsisako nuo cenzūros, skelbia darysią rinkimus, bet neskelbia rinkimų datos. Tokia savo politika diktatoriaus įpėdiniai dar labiau sukursto liaudį prieš save ir todel demokratiškas judėjėmas krašte ne tik nemažėja, bet, nežiūrint visų persekiojimų, kas kart daugiau plečiasi. Šiandien dar negalima pasakyti, ar Ispanijos demokratija pajėgs nušluoti diktatūros liekanas ir nuvyti nuo sosto karalių, ar dar kuriam laikui išsilaikys karaliaus ir jo pakalikų diktatūra Bet dabar jau aišku, kad „taikus" diktatūros likvidavimas Ispanijoj sutinka labai didelių kliučių. Ispanijoj pasitvirtina tas, ką mes nuolat skelbiame, kad diktatūra pati nepasišalina, bet yra jėga pašalinama. Ramus diktatūros likvidavimo kelias yra tik svajonė. Prie Primo de Riveros diktatūros penėjosi gaujos parazistų, kurie taikiu keliu niekada neišsižadės savo pelningų vietų. Juos reikia nublokšti, o jei Ispanijos demokratija pajėgs pašalinti diktatyrą, tai turės jėgų ir karaliui nuo sosto nuversti. Ispanijos karalius yra daugiausiai kaltas, kad ispanų liaudis 6 metus nešė ant savo sprando sunkią karišką diktatūrą. Kova prieš diktatūrą Ispanijoj reiškią kovą prieš monarchiją. Aktingiausioji Ispanijos demokratijos dalis - socialistų partija ir studentija stato reikalavimą demokratiškos respublikos, o taip pat ir pažangioji inteligentija, ir dalis kariuomenės. Ispanijos socialistai bendrai su prof. Sąjungomis išleido manifestą, kuriame pažymi, kad dabartiniame krizy vienintelis kelias kraštui yra pašalinti monarchiją ir paskelbti Ispaniją respublika. Socialistų manifestas tuoj po pasirodymo buvo konfiskuotas, bet konfiskacijos ir kalėjimai ne visada užtikrina laimėjimą. Mes, Lietuvos demokratai, Ispanijos liaudies kovą turime sekti su ypatingu dėmesiu, nes tiek Ispanijoj, tiek Lietuvoje liaudis turi tą patį priešą — kruviną „tautos vadų" diktatūrą. Kiekvienas demokratijos laimėjimas Ispanijoj ir mums priduoda tikrumo, kad pasitikėdami savo pajėgomis ir mes galime nugriauti parazitų diktatūrą.

Prezidentas Masarykas.

Kovo m. 7 d. š. m. Čekoslovakija iškilmingai minėjo savo respublikos prezidento Tomo Masaryko gimimo 80 metų sukaktuves.

Tą dieną visa Europos spauda nepraleido progos paminėti Masaryko asmenį ir iškelti jo Čekoslovakų valstybei nuopelnus. Mus tos sukaktuvės interesuoja ne kaipo retenybė, kad aktingas politikos veikejas susilaukė tokio ilgo amžiaus, bet kaipo sukaktuvės Prezidento — demokrato, kokie retai sutinkami.

Čekoslovakijos respublikos prezidentas Masarykas tai nėra koks nors mūsiškių tipo „tautos vadas", užmestas tautai smurtu ir durtuvais, prieš tautos norą,

bet tai yra politikos vyras, kuris savo darbais užsitarnavo iš savo valstybės piliečių pagarbą ir aukštą vietą.

Tomas Masarykas yra vienas iš daugiausia pasidarbavusiu iškovojimui Čekoslovakijai nepriklausomybės ir nuo pat 1918 metų iki šiai dienai stovi respublikos priešaky. Šiandien Čekoslovakija tai viena iš demokratiškiausių respublikų tarpe gimusių po didžiojo karo naujųjų valstybių ir gal viena iš labiausiais sugebančių tvarkytis. Nežiūrint, kad Čekoslovakijoj yra didelis tautinis margumas (čekai ir slovakai sudaro vos nepilnus 70% visų gyventojų), veikia politinės partijos su skirtingais interesais, bet ten daug mažiau yra visokių „krizių" negu kur kitur. Negirdėti ten didelių su sirūpinimų ir konstitucijos keitimais, amžinais „tautos vadais", „vyriausiais vairininkais" ir kitokiu piliečiams prievarta brukamu šlamštu, kaip tatai daroma pas mus. Jei kartais kieno nors keliamas klausimas: parlamentas ar tautos vadas? Masarykas visada griežtai, atsako: parlamentas! Vadinasi Čekoslovakijos valstybės reikalais rūpinasi visi krašto gyventojai, visi laisvai išsirenka tokią valdžią, kokį daugumui krašto gyventojų tinka ir tos valdžios autoriteto palaikymui nereikia griebtis policinių priemonių, nes ten valdžia tarnauja piliečiams, o ne atbulai. Prezidentas Masarykas ne tik kaipo laisvos respublikos pirmas pilietis yra visų gerbiamas, bet ir kaipo žmogus aukštos doros ir visiškai nesirūpinąs pats savo asmeni kelti į padanges, Jį yra priešakin iškėlusi pati tauta už jo didelius darbus ir tauta, neraginama žvalgybos, moka jį tinkamai pagerbti.

Prezidentas Masarykas, nors kilęs iš darbininkų, bet šiandien jis nėra tiesioginis darbo klasės atstovas, tačiau jo nuopelnus pripažįsta ir darbininkija ir už tai ji gerbia. Jis kaipo valstybės vyras vedė protingą politiką darbininkus liečiančiuose klausimuose, visai arti liaudies stovėjo ir savo autoritetu rėmė jos siekimus.

Savo ideologija, prezidentas Masarykas visuose svarbesniuose Čekoslovakijos darbininkų klausimuose yra artimas darbininkų klasei. Jo vėlionė žmona priklausė Čekoslovakijos socialdemokratų partijai ir iki paskutinės savo gyvenimo dienos toj partijoj dirbo. Todel ir socialdemokratai ir išviso socialistai Masaryką gerbia.

Deja, ne visos pokarinės valstybės rado sau tokius išmintingus valstybės vyrus.

Negalime tuo mes pasidžiaugti ir negali, laukti pagarbos mūsų erzacinis „vyriausis vairininkas" Smetona, kuris užsiriogli̇no tautai ant sprando prievarta ir laikosi žmonių žudymais. Jis gali susilaukti kitokios „pagarbos".

Latvijos „Ukininkų Sąjunga".

Latvijoj plačiai veikė mūsiškio krikščioniškai demokratiško tipo „ūkininkų sąjunga". Toji sąjunga prekiavo viskuo: zuparu, plugais, drapokais, sėklomis, linais, „draugiškais" vekseliais ir t. t Joje priklausė žymūs krikščioniškai nusiteikę Latvijos politikai ir net kaikurie dabartinės miesčioniškosios vyriausybės ministeriai. Latvijos seime toji sąjunga turi gana žymią atstovų frakciją, kuri nusako dabartinės Latvijos vyriausybės politiką. Tačiau pastarųjų dienų įvykiai parodė kaip yra bloga kuomet valstybės reikalai supainiojami su savo krautuvės interesais.

Mūsiškės „ūkininkų sąjungos" lašinių skutikų byla, Rokiškio sandėlių degintojų byla ir būsimoji Šiaulių apygardos „draugiškų" vekselių byla, už kuriuos ūkininkus licituoja — yra tokios pat rušies afera tik gal kiek mažesniame maštabe. Mūsų kaimynai latviai iš viso yra žmonės didesnių užsmojimų, todel ne tik politikoj, bet ir ekonomikoj mėgsta stambesnes įmones. Šiandien subankrutavusios Latvijos „ūkininkų sąjungos" prekybos įmonės „Lats", „Union" bankas ir Ūkininkų bankas, kurie naudojosi plačiais iždo kreditais padarė nuostolių apytikriai 4.600.000 latų (apie 9 milijonus litų).

Nors Latvijos įstatymai draudžia ministeriams dalyvauti tokiose įmonėse, kurios naudojasi valstybės iždo kreditais, bet šiuo kartu tie įstatymai buvo apeiti ir pasirodė, kad pats žemės ūkio ministeris Alberings (ūkininkų sąjungos narys) buvo abiejų subankrutavusių bankų akcionierius. Abiems bankams ir prekybos įmonei „Lats" užvesta byla, kai kurie tų įmonių vedėjai jau padėti kalėjiman, žemės ūkio ministerį Alberingą ūkininkų sąjunga atšaukę. Socialdemokratai reikalauja, kad būtų šalinami ne atskiri ministeriai, bet kad visa korupcijos sistema būtų pašalinta ir užkirstas kelias atskiriems asmenims pelnytis visos tautos sąskaiton. Miesčioniškoji Latvijos vyriausybė, sugrupavusi apie save daugumą seimo smulkių frakcijų, laikosi iš paskutiniųjų ir dar nežinia kuo tas viskas pas baigs. Pažymėtina, kad socialdemokratų kovoj su korupcijos sistema, seimo komunistų frakcija („kairi-ji" darbininkai) savo taktika palaiko ne socialdemokratus, bet pelnagrobius.

Nėra abejonių, kad pasirausę mūsų „tautos vadų„ šeimininkavime rastume dar daugiau žulikysčių, kokias jie yra padarę laike trejų metų šeimininkaudami be visuomenės kontrolės. Vienok anksčiau ar vėliau ateis laikas ir tas bus iškelta paviršiun.

Sov Rusijoj darbo sąlygos.

Rusijos pabrikuose dabar beveik visur įvesti akordiniai darbai. Akordinių darbų įvedimą darbininkai patys vadina „amerikoninimu". Bet darbo sąlygos yra gana sunkios. Pabrikuose viešpatauja tokia atmosfera, kad darbininkai apimti baimės, nes už mažą dalyką gali pakliūti į „juodą lentą", o tuomet jau būsi „atžagareivis", „kontrevoliucionierius" ir atsidursi už vartų. Darbo disciplina yra labai griežta. Naujosios taisyklės, be kitako, numato net tokius dalykus:

„Kas nesilaiko pabrike nustatytos tvarkos, atsisako dirbti, neklauso pabriko administracijos — atleidžiamas nuo darbo. Atleistasis, laike šešių mėnesių negali būti priimtas į pabriką, ir per tą patį laiką neturi teisės gauti bedarbio pašalpą".

Nesusipratimams rišti tarp darbininkų ir pabriko direkcijos, yra įteigti trečiųjų teismai. Seniau tie teismai vis s nesusipratimus išspręsdavo dažniausia darbininkų naudai. Bet įėjus galion naujiesiems darbo nuostatams, trečiųjų teismai bijo paremti kartais ir visai pamatuotus darbininkų reikalavimus.

Visi valdiški pabrikai skaitosi pačių proletarų nuosavybė, bet proletarui iš to maža naudos jei direktorius pasako, kad tas pabrikas „tavo nuosavybė".

Darbininkų uždarbis valdiškuose pabrikuose, palyginus su „beteisių" piliečių pajamomis, yra pakenčiamas. Bet dauguma darbininkų labiau norėtų dirbti privačių savininkų įmonėse, nes jose esąs uždarbis kelias dešimtis procentų d desnis. Tik visa kliutis, kad Sovietų Rusijos darbininkas negali laisvai keisti savo darbo vietos. Be to, privačių įmonininkų, po to kai panaikino „Nepą", mažai beliko.

Prie progos porą žodžių ir apie bedarbius. Rusijoj bedarbių skaičius, ypač žiemos metu yra didelis. Bedarbis Sov Rus joj gauna nuo 10 iki 27 rublių į mėnesį, žiūrint darbo kategorijos. Apart to bedarbiai, moka už butą pigiau; dideliuose centruose dar gauna pietus už 10 kapeikų, tačiau ta privilegija mažai kas naudojasi nes pietai esą menkos kokybės. Bet pašalpas gauna tiktai tie bedarbiai kurie priklause profesinėse sąjungose.

Neorganizuoti darbininkai jokių pašalpų negauna, jų kaipo bedarbių ir profesinės sąjungos nepriima. Tokių darbininkų-bedarbių būklė yra visiškai nepakenčiama.

K. P.

Kaimo darbininkų padėtis.

Didysis karas, be kitų nelaimių, atnešė darbo žmonijai dar ir didelius suvaržymus. Visos Europos valstybės apsitvėrė Kinų sienomis ir šunta pačios savo prakaite. Ypatingai tas skaudžiai atsiliepia naujai gimusiose respublikose, kurios del šiokių ar tokių priežasčių nepajėgė tinkamai susitvarkyti. Ten darbo žmonės kenčia tokį skurdą, kaip biauriausioj okupantų vergijoj: ir gyventi nėra kaip, ir ištrūkti iš tų vargų negalima. Pasidairius po Lietuvos kaimus, atsiveria liūdnas vaizdas. Kur tik nepažvelgsi visur vargas ir vargas. Mūsų nutukę „patriotai" su patenkinta mina šypsosi skaitydami statistikos davinius, kad Lietuvoj žmonių prieauglis kyla, girdi, valstybė „stiprėja": bus žmonių į skerdynes pasiųsti karui ištikus. Bet niekas nesurūpina, kaip tie žmonės auga ir iš ko jie gyvena. Kasmet priauga tūkstančiai vyrų, bet darbo jiems nėra. Mažažemiai suskaldė savo ūkius į mažiausius gabalėlius: reikia juk žemę padalinti tarp šeimos narių. Bet šeimos narys gavęs tokį „ūkį" tampa nei pakartas, nei paleistas—pragyventi nėra kaip ir išvykti nėra kur. Buvo viltis, kad gaus iš dvarų žemės, bet dvarų nebedalina ir žemės gauti vilties nebėra.

Stambieji ūkininkai, kurie rodos galėtų duoti darbą 7—10 darbininkų, samdosi jų vos trečdalį. Sako neišneša ūkis. Mat mūsų „tautos vadai" pastatė žemės ūkį tokiose sąlygose, kad jis neapsimoka. Pasinaudodami darbininkų pertekliumi stambiji ūkininkai moka lauko darbininkams juokingai mažas algas. Pavyzdžiui jei ūkininkas moka darbininkui į metus 250 ar 300 litų, tai jis pasirenka visų geriausį ir stipriausį darbininką. Jau kaimuose atsirado agentai-tarpininkai, kurie už tam tikrą atlyginimą, tarpininkauja darbininkams darbą gauti pas ūkininką. Dabar Lietuvos kaime susidarė tokia padėtis, kad jei kuriam ūkininkui reikia vieno darbininko, tai pasisiūlo 5—6 kandidatai. Metinius darbus gauna tik stipresni ir apsukresni darbininkai, o kiti taip ir lieka be darbo ir laukia vasaros kuomet galės per darbymetį padieniu kiek užsidirbti. Bet su padieniu vasaros uždarbiu metų neišgyvensi. Prieš karą kiekviename Lietuvos kaime buvo taip vadinami grįtelninkai, arba „pr bu šiai" kurie turėjo pasistatę bakužes ant ūkininkų žemės. Jų padėtis nors buvo sunki, bet šiaip taip versdavosi. Moteris vasaros metu pas kaimo ūkininkus uždarbiaudavo padieniais, o vyrai ir mergaitės persisamdydavo ūkininkams, arba vykdavo į kitus kraštus lauko darbams, arba į miestus (Rygą, Petrapilį, Liepojų ir kitus pramonės centrus). Dabar gi tokių „pribuišių" pilni kaimai priviso, nes ir buvę šiokie tokie ūkininkai, šeimai priaugus virto „pribuišiais". Vidutiniai ūkininkai, kurie seniau vieną kitą darbininką samdydavo, dabar iš viso nebesamdo: žemę apdirba patys su savo šeimos nariais.

Teko kalbėti su daugeliu kaimo proletarių pabuvojusių Šiaulių raudonojoj „akademijoj". Jie sako, kad tarp „laisvės" ir nelaisvės esminio skirtumo nėra, „Akademijoj", sako, galėjome vaikščioti iki tam tikros ribos, kur jau stovi sargybinis ir toliau nebeleidžia. Taip pat ir čia, girdi, nuo ryto išeini, o apie priešpiečius žiūrėk jau stovi sargybinis ant kelio: „čia rubežius, toliau eiti nevalia!' Skirtumas tik žingsnių skaičiuje: čia daugiau, o ten truputi mažiau. Bet už tai ten duoda du kartu į dieną putros ir pusantro svaro duonos, o čia dažnai ir pabadauti tenka.

Tai tokia dabar yra Lietuvos proletarų būkle ir iš jos sekanti kaimo „filosofija".

Bet reikia žinoti, kad Lietuvoj ne visiem taip bloga gyventi. Yra Lietuvoj labai daug „patriotų", kurie labai „myli" tėvynę ir kitus mokina patriotizmo ir tėvynės meilės. Tie parazitai gyvena gerai. Jie gerai pavalgę, puikiai pasirėdę gyvena gražiuoso namuose, daug pinigų turi ir... nieko nedirba! Jiems „rubežių" nėra: važiuoja kur tik nori ir kada tik nori. Tai mūsų naujoji ponija, „aristokratai" iš po šiaudinio stogo, kurie pasigrobę Lietuvą valdyti, per savo agentus visokių valdininkų pavydale, smaugia kraštą, biednina Lietuvos darbo žmones, spausdami iš jų paskutinius syvus.

Kiek ilgai Lietuvos darbo žmonėms užteks kantrybės laikyti ant savo sprando visokius „tautos vadus" su jų pakalikų banda, sunku pasakyti. Bet vieno nereikia užmiršti, kad Lietuva tapo atstatyta tam, kad jos visi gyventojai turėtų darbo, duonos ir laisvės, ir reikia stengtis,kad ji nebūtų gaujai parazitų pasipelnymo šaltiniu.

Proletaras.

Dvi Raseinių tautininkiškos „žvaigždės".

Raseiniuose gana ilgoką laiką karaliavo du geri prieteliai, arba kaip žmonės sako, „dvi tautininkiškos žvaigždės": Raseinių žvalgybos punkto vedėjas **Galotinčius** ir Raseinių kalėjimo viršininkas **Mitkus**. Šie du sėbrai ne tik buvo garsūs kaipo dideli „patriotai", tėvynės mylėtojai, nuolatiniai piliečių klubo lankytojai, bet ir kaipo „tautos vadai", kuriems Raseinių miesto ir apylinkės gyventojai iš tolo kepures kėlė, galvas žemai lenkė ir visokias „dovanas" nešė, kad atitolinus tų „tautos vadų" rūstybę. O rūstybė tų ponų buvo nepaprasta. Ypač piliečiai drebėjo prieš juos po Tauragės sukilimo, nes tuo metu žvalgybos šulas Galotinmus buvo viešpats ir karalius: jis grobė nužiurėtus piliečius, sodino juos pas Mitkų į kalėjimą ir ten bendromis jėgomis tardė, mušė, kankino ir pagaliau siuntinėjo į Varnius, arba sudarę „bylą" perdavė kariuomenės „teismui".

Buvo nemažai ir tokių suimtųjų, kuriuos giminės **iš kalėjimo išpirko.** Išperkamasis mokesnis buvo ne vienodas: labiau pasiturinčių, kaip pavyzdžiui Jarausko, Mehlėrio, Chveidono ir kitų namiškiai užmokėjo po 5 0 litų; kitų, kaip Golibrodskio, Giršo, Gono po 300 litų. O tokių nuskurdelių, k ip Vapnikas, Kerbelis ir k., namiškiai vos tesugraibė po 30 litų, bet ir tiek užteko iš kalejimo išsipirkti. Kurie iš suimtųjų nė lito neturėjo ir negalėjo išsipirkti, tuos išsiuntė į Varnius, arba jiems „bylas' sudarė. Žvalgybos viršininkui Galotinčiu, kaipo aukštam „činui" derėtis del išperkamųjų mokesčių su giminėmis areštuotųjų buvo nepatogu, todel derybas vedė ponia **Oda Lichter** ir ponas **Mitkus**, išsiderėdami, žinoma ir sau dalį pinigų už „klapatą".

„Tautos vadų" rugiapiūtė ėjo metus su viršų pakol galop viskas užsibaigė ir abu geri prieteliai atsisėdo kalėjiman. 1929 m. spalių m. 3 d. Kauno apygardos teismas žvalgybininką Gelotinčių nuteisė trejiems metams grasos kalėjimo. Šiomis dienomis Vyriausis Tribunolas svarstė Gal tinčiaus apeliacinį skundą ir už „nuopelnus tėvynei", sumažino bausmę ligi 2 metų grasos kalėjimo.

Kalėjimo V-ko Mitkaus byla nagrinėjo Kauno apygardos teismas š. m. vasario men. ir nuteisė taip pat trejiems metams grasos kalėjimo. Bet Mitkus tikisi, kad V. Tribunolas jam bausmę visiškai dovanos. Mat jis turi labai daug „nuopelnų" tėvynei. Be kalinių mušimo, ir kyšių emimo jis dar yra pavogęs būdamas Raseinių kalėjimo viršininku 5000 litų veldiškų pinigų. Nors tai suma palyginamai maža, bet kiekvienas tautininkas juk negali būti vagimi tokio kalibro, kaip pavyzdžiui Linartas Jurgis, Labanauskas Petras, Kalinauskas, Bagdonas Matas, Kauno apygardos teismo pirmi-

ninkas Grigaitis ir kiti. Del pono Grigaičio teks prie progos pakalbėti atskirai, kaip jis būdamas kariuomenės intendantu, vardan vienos socialistinės partijos dėjo savo kišeniun valdiškus pinigus ir kaip jis dabar ima kyšius, tik jau žinoma nebe „partijos naudai“, bet kaipo tautininkas „tėvynės labui“.

Žmonės kalba, kad teisingumo ministerija žada Kaune statyti modernišką kalėjimą, pritaikintą didžiųjų vagių skoniui, kurie šiandieną save „tautos vadais“ skaito.

St. B-dza.

Iš Šiaulių s. d. kalėjimo.

Šiaulių s. d. kalėjime, kuriame normaliai gali tilpti 250 žmonių, dabartiniu laiku yra sugrūsta apie 700 žmonių (be senojo kalėjimo), iš kurių politinių kalinių yra apie 100. Politiniai kaliniai, nors sulig savo ideologijos skiriasi, bet jie dar yra specialiai suskirstyti kalėjimo administracijos nuožiura, į tam tikras „rūšis“: tardomuosius, nuteistuosius, socialdemokratus, komunistus, tauragiečius ir t. t. Kalėjimo administracija daboja, kad viena „rūšis“ kalinių nuo kitos būtų griežčiausiai izoliuota: neleidžia sykiu pasivaikščioti, į pirtį, draudžia knygoms pasikeisti ir t. t. Del perdidelio žmonių susikimšimo, kameros oras tvankus, kameros drėgnos, labai retai tekurenamos — žmonės gyvena kaip kokiame tvarte Maistas nors ir kiek geresnis negu Kauno s. d. kalėjime, bet toli gražu nepakankamas iš nevisada jį galima valgyti. Maisto produktus ir kitokius reikalingus daiktus kaliniai perkasi per „išrašus“, bet „išrašus“ pristatinėja spekuliantai, nulupdami kartais iš kalinių už produktus dvigubas kainas. Kiek anksčiau kaliniams „išrašus“ pristatynėdavo sandelio užveizda prižiūr. Bartkus, sakoma, kad tuomet kaliniai buvę patenkinti, bet tas nepatiko vyr. „načalstvai“. Mat toji „prekyba“ buvusi be patento ir be žyminių mokesnių. Dabar, žinoma, tie šmugelninkai turi ir patentus ir sąskaitas patiekia apmokėtas žyminiu mokesniu, bet tas viskas eina kalinių sąskaiton ir iš kalinių menkučių lėšų.

Prieš nekuri laiką į Šiaulių s. d. kalėjimą atvežė socialdemokratą d-gą Iz. Misiulį, kurį kaipo politinį emigrantą Latvijos valdžia išdavė mūsų budeliams. Dabar d-gą Misiulį beveik kas naktį Šiaulių žvalgyba kalėjime „tardo“, arba išsivedusi į savo urvus kankina, reikalaudama išduoti revoliucinius veikėjus Lietuvoj ir emigracijoj, su kuriais d gas Misiulis turėjo santykius. Misulis, nežiurint žvalgybos kankinimų, atsisako nuo bent kokių parodymų.

Latvijos reakcinė valdžia gali būti patenkinta savo barbarišku žygiu, ji tikslą pasiekė: „kriminalistą“ Misiulį Lietuvos žvalgyba kankina už politinį veikimą.

Politkalinys.

Jonas Gruzevskis

Šių metų kovo m. 6 d. Rygoj mirė žurnalistas „Jaunakas Zinias“ užsienio skyriaus redaktorius, vos sulaukęs 41 metų amžiaus, Jonas Gruzevskis.

Jonas Gruzevskis visą eilę metų vedė dienraščio „Jaunakas Zinias“ užsienio skyrių ir buvo rygiečiams plačiai žinomas, kaipo tikras demokratas, nuoširdus simpatingas žmogus ir meilus draugas. Mums lietuviams velionis minetinas todel, kad jis buvo labai palankus pažangiajai Rygos lietuvių visuomenei ir ypač daug simpatijų reiškė laisvės kovotojams — Lietuvos politiniams emigrantams. J. Gruzevskio dėka miesčioniškai nusiteikusių „Jaunakas Zinias“ skiltyse tilpo visa eilė straipsnių nušviečiančių kruviuojo Lietuvos fašizmo tkrajį veidą. Jei kartais pasitaikindavo kad „J. Zinias“ įdeda savo skiltyse ką nors tokio, kas šiokiu ar tokiu būdu užgauna Lietuvos demokratiją, tai J. Gruzevskis sutikęs gatvėj pirmą pasipainiojusį pažįstamą lietuvį apgailestaudamas sakydavo: „Senis, ir sūnus (Benjaminai) buvo neperkalbami — tai jų biznio sumetimais tas įvyko“.

J. Gruzevskio asmeny Latvijos demokratija nustojo pasišventusio darbininko, o mes Rygos pažangieji lietuviai ir Lietuvos politiniai emigrantai — nuoširdaus draugo, kuris visuose mūsų varguose visada buvo drauge su mumis.

Danta.

Liet. polit. emigrantų žiniai.

I.

Pastaruoju laiku dažnai pasikartoja, kad emigrantai persiųsdami nurodytais antrašais į Lietuvą laiškus neapmoka pašto markutėms, kas sudaro dvigubas išlaidas. Apart to, daugybė siunčiamų laiškų ir taip sudaro organizacijai žymias išlaidas, todel nuo š. m. kovo mėn. 15 d. nustatoma sekanti tvarka:

Siunčiant iš Lenkijos laišką reikalinga prilipinti pašto ženklas už 50 gr. ir persiuntimo išlaidoms į Lietuvą ir atgal reikalinga įdėti į pirmą voką pašto ženklas už 25 gr.

Neapmokėti laiškai visai nebus atsiimami iš pašto.

II.

Daugelis draugų kreipiasi į Vykd. Komitetą klausdami patarimų kaip išvykti į Vokietiją ar Prancūziją Šiuo reikalu Vokietijos ir Prancūzijos konsulatuose išaiškinome sekanti: konsulatai duoda vizas tik tuo atveja, jei turi specialų parėdymą iš savo vyriausybės kiekvienam atskiriam asmeniui, arba toksai emigrantas samdos darbams ir turi sudaręs kontraktą su kokiu nors darbdaviu. *Taigi joks kraštas, išskiriant Pietų Ameriką, pol. emigrantų legaliai neįsileidžia.*

V. Komitetas

Redakcijos atsakymai.

Mokyt. A. Poškai. Tamstos raštas „iš Rytoj mokytojų gyvenimo“ netilps. „Pirmyn“ neužsiiminėja platkais. Jei tamsta sakai, kad „Ryte mokytojas, kaip blogas šuo pas šeimininką“, tai labai vykusiai tamsta pats save charakterizuoji.

Perskaitęs „Pirmyn“ duok kitam.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA“ Vilniuje.